

BEZBEDNOST I KRIZNI MENADŽMENT -TEORIJA I PRAKSA

ZBORNIK RADOVA

NADLEŽNOSTI ODBRAMBENE DIPLOMATIJE U KRIZNIM SITUACIJAMA JURISDICTION OF DEFENCE DIPLOMACY IN CRISIS SITUATIONS

Veljko Blagojević¹

¹Institut za stratezijska istraživanja, Neznalog junaka 38, Beograd, Srbija,
veljko_blagojevic_55@hotmail.com

Abstrakt: Od kraja hladnog rata je prisutan globalni trend smanjenja brojnog stanja sistema odbrane, a time i kapaciteta koji se mogu angažovati u kriznim situacijama. Kao odgovor na opšteprisutne i raznorodne pretnje po nacionalnu bezbednost i realne mogućnosti pojave kriznih situacija, nametnula se međunarodna saradnja, kako u teoriji tako i u praksi. Odbrambena diplomatija nadležna je za planiranje i realizaciju međunarodne saradnje sistema odbrana, te u tom kontekstu ima svoju ulogu i u kriznim situacijama. Cilj ovog rada je da se sagledaju međunarodnopravna regulativa kojom se stvaraju uslovi za delovanje odbrambene diplomatije u kriznim situacijama, ali i pravna uređenost navedenog segmenta u nacionalnom pravu Republike Srbije. Zbog toga će nadležnosti odbrambene diplomatije u kriznim situacijama biti analizirane u pozitivnom pravnom sistemu Republike Srbije kroz funkcije odbrambene diplomatije, koje su kodifikovane u međunarodnom pravu.

Ključne reči: krizne situacije, sistem odbrane, odbrambena diplomatija, diplomatsko pravo.

Abstract: Since the end of the Cold War, there is global trend of reduction the number of people in defense systems, and thus the capacity that can engage in crisis situations. International cooperation imposed as response to widespread and diverse threats to national security and the real possibility of a crisis situation, both in theory and in practice. Defence diplomacy is responsible for the planning and implementation of international cooperation of Defence Ssystem, and in this context has a role and in crisis situations. The aim of this paper is to analyze the international legal regulation which create conditions for angagement of defence diplomacy in crisis management, and legal regulation of this segment of the national law sistem of the Republic of Serbia. Therefore, the jurisdiction of the defence diplomacy in crisis situations will be analyzed the legal system of the Republic of Serbia through the functions of defence diplomacy, which are codified in international law.

Keywords: Crisis Situations, Defense System, Defense Diplomacy, Diplomatic Law.

1. UVOD

Stepen civilizacijskog razvoja, globalizacija i savremena dostignuća nauke i tehnologije pružili su nam, pored svih prednosti i čitav niz neželjenih negativnih posledica. Uz poznate vrste ugrožavanja, javljaju se nova i raznovrsnija, koja često imaju transnacionalni karakter. Takvi negativni uticaji narušavaju efikasno funkcionisanje sistema, od lokalne zajednice, preko države do čitavih regiona, i ugrožavaju njihove temeljne vrednosti. Stanje kada je narušeno uobičajeno funkcionisanje nekog sistema mnogi nazivaju krizom. Krize i

katastrofe u savremenom svetu su svakodnevna realnost. U današnjem svetu one su postale globalna opasnost i svetski problem. Nove sofisticirane tehnologije nose sa sobom i nove mogućnosti za nastanak katastrofalnih događaja.

Savremeni svet, iako najtešnje povezan u svojoj dosadašnjoj istoriji, daleko je od harmonične zajednice. Još uvek su prisutne duboke podele na bogate i siromašne, kao i podele po raznim drugim osnovama. Budući da krize ne poznaju nikakve granice, zbog toga lokalna, država ili međunarodna zajednica, pristupaju organizovnom sprečavanju nastanka kriza i katastrofa, reagovanju i pružanju pomoći u slučaju ovih događaja, te otklanjanju njihovih posledica.

Razumevanje fenomena krize kao procesa koji ima svoj pojavni ciklus zahteva da odgovor na krizu bude shvaćen kao proces u kome se angažuju svi raspoloživi potencijali države i društva na unutrašnjem i spoljopolitičkom planu. Budući da opasnosti raznovrsne i često globalnog karaktera, a sveukupni potencijali država i društva da ih samostalno menadžiraju, nedvosmisleno se nameće potreba za međunarodnom saradnjom u oblasti zaštite i spasavanja. U tom procesu je mesto i uloga diplomatske službe svake države neizostavna. Budući da je odbrambena diplomatija sastavni deo opšteg diplomatskog nastupa svake države i da se bavi pitanjima odbrane i bezbednosti, nastojaćemo da sagledamo međunarodnopravnu regulativa kojom se stvaraju uslovi za delovanje odbrambene diplomatije u kriznim situacijama, ali i pravna uređenost navedenog segmenta u nacionalnom pravu Republike Srbije

2. PRAVNI ASPEKTI FUNKCIJA ODBRAMBENE DIPLOMATIJE

Savremeno međunarodno javno pravo se razvija u pravcu kodifikacije sve više oblasti međunarodnih odnosa. Oblasti diplomatskog, konzularnog i ugovornog prava su ranije kodifikovane, što ukazuje na činjenicu da je njihov značaj u međunarodnim odnosima veliki. Kodifikacija međunarodnog prava predstavlja skup regionalnih pravnih odredaba, sabranih i po materiji sređenih, tako da omogućavaju regulisanje opšteg interesa u međunarodnoj zajednici⁴. Nakon duge istorije običajnog međunarodnog prava⁵, usvojena je Bečka konvencija o diplomatskim odnosima iz 1961. godine koja je izraz kodifikacije savremenog diplomatskog prava.

Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima iz 1961. godine definisane su, između ostalog, opšteprihvaćene funkcije diplomatskih predstavnika, koje se naročito sastoje u:

a) „predstavljanju države koja akredituje kod države kod koje se akredituje; b) zaštititi u državi kod koje se akredituje interesa države koja akredituje i njenih državljana, u granicama koje dozvoljava međunarodno pravo; c) pregovaranju s vladom države kod koje se akredituje; d) obaveštavanju, svim dozvoljenim sredstvima, o uslovima i razvoju događaja u državi kod koje se akredituje i podnošenju izveštaja o tome vladi države koja akredituje; e) unapređivanju prijateljskih odnosa i razvijanju privrednih, kulturnih i naučnih odnosa između države koja akredituje i države kod koje se akredituje“⁶.

⁴ Navedeno prema Janković B. (1970): *Međunarodno javno pravo*, Naučna knjiga, ISBN 35617292, Beograd, str. 19.

⁵ Statut međunarodnog suda pravde, u članu 38, stav 6, definiše pravni običaj kao „dokaz opšte prakse koja je prihvaćena kao pravo“. O tome, mnogo pre Bečke konvencije, kod nas pišu 1898. Geršić G. (1995): *Diplomatsko i konzularno pravo*, Službeni list SRJ, ISBN 39986956, Beograd, str. 130-270, a u međuratnom periodu i Kisovec M. (1939): *Diplomatski predstavnici*, Beograd, str. 119-140.

⁶ Bečka konvencija o diplomatskim odnosima, Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 2/64, član 3.

Vojna diplomatija se nužno treba razmatrati u istorijskom kontekstu i u sklopu opšte diplomatije. U antičko doba pa sve do kraja srednjeg veka, vojna diplomatija je činila sastavni, pa i težišni deo diplomatije uopšte. Tako je postojala praksada se vojskovođe toga doba angažuju kao diplomatski agenti monarha u mirnodopsko vreme [7]. Naravno da je ovde reč samo o pojedinim institutima koje danas poznaje diplomatsko pravo, a ne o diplomatskoj službi u punom smislu te reči. Institucionalizacija vojne diplomatije javlja se početkom XIX veka, a većina autora za tvorca vojne diplomatije smatra Napoleona, koji je 1806. godine uputio kapetana De Lagranža u sastav francuske ambasade u Beču, u svojstvu drugog sekretara sa jasnim zadacima vojne prirode. Pozitivna iskustva angažovanja oficira u diplomatskim misijama uticala su da Francuska, veoma brzo uputi vojne predstavnika u Austro-Ugarsku i Prusiju. Ubrzo je vojna diplomatija institucionalizovana kao poseban segment diplomatije. Tokom vremena raste njen značaj, posebno kroz periode između dva svetska rata i tokom hladnoratovskog razdoblja, pa do pada Berlinskog zida. [10]

Kraj hladnog rata označava početak perioda stvaranja uslova za evoluciju vojne u odbrambenu diplomatiju. Odbrambena diplomatija, dakle, predstavlja širi pojam od vojne diplomatije koja prevashodno označava savremenu vojno-vojnu saradnju i podrazumeva sveukupnu realizaciju politike odbrane države na međunarodnom planu. [2]

Polazeći od navedenih funkcija opšte diplomatije mogu se analogijom, koja je prilagođena specifičnostima odbrambene diplomatije, izvesti i njene funkcije. Tako je većina autora koja se bave navedenom oblasti postigla visok nivo saglasnosti u klasifikaciji funkcija odbrambene diplomatije:

- a) predstavljanje sistema odbrane u državi prijema,
- b) zaštita interesa sistema odbrane i njenih pripadnika u državi prijema,
- v) pregovaranje sa predstavnicima sistema odbrane države prijema,
- g) obaveštavanje, svim dozvoljenim sredstvima, o sistemu odbrane i bezbednosti države prijema i podnošenje izveštaja sopstvenoj vladi i
- d) unapređenje prijateljskih odnosa i razvijanje saradnje u oblasti odbrane i bezbednosti.⁷

Međutim, postoje autori koji nabrojanom pridodaju i funkciju savetnika šefa diplomatsko-konzularnog predstavništva za pitanja odbrane i bezbednosti⁸. To jasno ukazuje na značaj ove funkcije koju realizuje većina vojnodiplomatskih predstavnika. Navedena funkcija se periodično realizuje, najčešće u sklopu kolegijuma šefa diplomatsko-konzularnog predstavništva, ali i na zahtev ili prema ukazanoj potrebi. To zavisi od konkretnih političko-bezbednosnih prilika u državi prijema i regionu u kome se vrši služba, a može se realizovati na zahtev šefa diplomatsko-konzularnog predstavništva ili na inicijativu vojnodiplomatskog predstavnika. Tu se svakako može uzeti u obzir i elementarna nepogoda ili druga vrsta kriznih situacija u državi prijema ili matičnoj državi, koje su često predmet interesovanja diplomatske službe.

Savetodavnu funkciju vojnodiplomatskih predstavnika funkciju ne treba mešati sa navedenim međunarodnopravnim funkcijama odbrambene diplomatije. Razlog tome leži u činjenici da je unutrašnje uređenje i organizacija rada diplomatsko-konzularnih predstavništva u nadležnosti nacionalnih zakonodavstava država. Tako svaka država može, u skladu sa svojim potrebama i interesima, pravno urediti nadležnosti svojih diplomatsko-

⁷ Za širu analizu uporediti: Ogorec M. (2005): *Vojno-diplomatska praksa*, Golden marketing, Zagreb, str. 46-52; Zečević M: *Ibid*, str. 127-141; Goceviski T. (2005): *Osnovi na sistemot na nacionalna odbrana*, Filozofski fakultet, Skopje, str. 408; Vasić D. (2010): *Preventivna diplomatija – teorijski koncept, normativni okviri i političke kontroverze*, Službeni glasnik, ISBN 978-86-519-0595-0, Beograd, str. 87.

⁸ Uporedi: Ogorec M: *Ibid*, str. 52 i Vasić D: *Ibid*, 2010, str. 87.

konzularnih predstavništava, pod uslovom da su one u skladu sa odredbama Bečke konvencije.

3. ODBRAMBENA DIPLOMATIJA U FUNKCIJI ODGOVORA NA KRIZNE SITUACIJE

Odbrambena diplomatija svoju misiju realizuje kroz međunarodno priznate funkcije. Analizom navedenih funkcija ćemo sagledavati i njihove moguće nadležnosti i ispoljavanje uticaja na krizne situacije i upravljanje krizama.

3.1. Predstavljanje sistema odbrane u državi prijema

Predstavljanje sopstvenog sistema odbrane u državi prijema se može posmatrati restriktivno i u širem kontekstu. Dakle, u formalnopravnom smislu izaslanik odbrane realizuje funkciju predstavljanja u sistemu odbrane države prijema. Međutim, pored formalnog predstavljanja sistema odbrane kod organa sistema odbrane države prijema, podrazumeva se i predstavljanje sistema odbrane i kod drugih organa i pojedinaca države prijema sa kojima stupa u formalnu i neformalnu komunikaciju, kao i kod kolega koji su takođe akreditovani u državi prijema. Funkcija predstavljanja, dakle, sadrži i neformalno predstavljanje u raznovrsnim kontaktima koji se neminovno događaju tokom funkcionalne delatnosti. [2]

Funkcija predstavlja je svakako više od ceremonijalne uloge izaslanika odbrane kao simbola oružanih snaga u državi prijema, jer ona omogućava pristup sistemu odbrane države prijema, odnosno svakodnevno upoznavanje sa sadržajima razvoja oružanih snaga zemlje domaćina. Funkcija predstavljanja se svakako prenosi i na mnogo širi krug organa, ustanova i ličnosti pa tako predstavljanje po subjektima na koje je upućena, čini jednu od najopštijih funkcija odbrambene diplomatije. Naime, izaslanici odbrane ne prisustvuju samo vojnim svečanostima i prijemima, već naravno i svim drugim aktivnostima koje se realizuju u diplomatskom koru države prijema. U tom kontekstu sagledavano, nije redak slučaj da izaslanik odbrane bude u kontaktu sa licima koja se bave poslovima zaštite i spasavanja u državi prijema. Ta neformalna poznanstva mogu biti iskorišćena i za potrebe našeg sistema, ukoliko za to postoji interes.

Kako o tome piše čuveni američki general, koji se bavio i teorijskim izučavanjem obaveštajnih službi i vojne diplomatije, prva dužnost vojnog atašea je da inspiriše oficire iz svih drugih država sa kojima je u svakodnevnom kontaktu, sa idejama o časti i dostojanstvu, i ukoliko je moguće sa naučnim i profesionalnim kvalitetima koje poseduje [9]

Ima teoretičara koji funkciju predstavljanja odbrambene diplomatije shvataju kao protokolarnu, odnosno simboličnu, obavezu.[11] Iako je reč o veoma restriktivnom poimanju funkcije predstavljanja, ono nije u potpunosti netačno. Naime, sama činjenica da su se države međusobno dogovorile da razmene kancelarije izaslanika odbrane predstavlja svojevrstan dokaz razvijenih diplomatskih odnosa i pokazuje obostranu zainteresovanost za jačanje saradnje. Većina autora, ipak, funkciju predstavljanja shvata u širem kontekstu. [2]

Može se reći da funkcija predstavljanja obezbeđuje uslove za prisustvo izaslanika odbrane u državi prijema i time pruža mogućnost za ostvarivanje komunikacije između dva sistema odbrane, odnosno drugih državnih organa koji su zainteresovani za ostvarivanje saradnje. Tu svakako treba uključiti i sisteme zaštite i spasavanja, koji se ne bave samo kriznim menadžmentom, već njihova oblast saradnje može biti i razmena iskustava u organizacionom smislu, na planu preventivnog delovanja i normativno-pravnog uređenja, opremanja sredstvima i opremom i slično. Za uspostavljanje saradnje odgovarajućih državnih organa često se koristi diplomatski kanal komunikacije koji pruža funkcija predstavljanja odbrambene diplomatije, otelotvorena u ličnosti izaslanika odbrane.

3.2. Zaštita interesa sistema odbrane i bezbednosti u državi prijema

Funkcija zaštite interesa sistema odbrane i njenih pripadnika u državi prijema se može razmatrati u užem i širem kontekstu. Naime, izaslanici odbrane su akreditovani pri ministarstvima odbrane države prijema⁹ i oni, u službenoj komunikaciji, štite interese sistema odbrane i njenih pripadnika na toj teritoriji [7]. U širem kontekstu, izaslanstvo odbrane ima obavezu da štite interese pripadnika sistema odbrane kada oni borave i privatno na teritoriji države prijema.

Međutim, tada je njihovo angažovanje ograničeno odredbama međunarodnog prava. Naime, u takvim slučajevima, pripadnik sistema odbrane, kao i svaki državljanin, ima pravo na konzularnu zaštitu prema Bečkoj konvenciji o konzularnim odnosima¹⁰. Dakle, nadležnost u postupanju prema organima države prijema, izuzev u slučajevima da međunarodnim sporazumom drugačije nije regulisano, ima konzularno odeljenje diplomatsko-konzularnog predstavništva [3]. Tada se izaslanstvo odbrane angažuje na izveštavanju sopstvenog sistema odbrane i na koordinaciji nastupa konzularne službe prema organima države prijema, u skladu sa instrukcijama.

Ukoliko se izaslanstvo odbrane nalazi u diplomatsko-konzularnom predstavništvu gde nema policijskog atašea, u skladu sa odlukom šefa predstavništva, izaslanstvo se po pravilu angažuje i na zaštiti interesa sistema zaštite i spasavanja matične države. To se realizuje uz saglasnost predstavnika sistema zaštite i spasavanja države prijema i uz njihovu saglasnost.

3.3. Obaveštavanje o sistemu odbrane i bezbednosti države prijema i izveštavanje

Funkcija obaveštavanja, svim dozvoljenim sredstvima, o sistemu odbrane i bezbednosti države prijema i podnošenje izveštaja sopstvenoj vladi, odnosno sistemu odbrane predstavlja jednu od ključnih obaveza izaslanstva odbrane. Naime, izaslanstvo odbrane sve svoje druge funkcije neće biti u stanju da kvalitetno realizuje ukoliko ne poznaje osnovne postavke njihove unutrašnje i spoljne politike, pravni sistem, kulturu, a posebno organizaciju, nadležnosti i funkcionisanje sistema odbrane i bezbednosti države prijema. U tom kontekstu shvaćeno obaveštavanje se može smatrati za bazičnu funkciju izaslanstva odbrane. [1]

Postavlja se pitanje šta znači navedeno ograničenje dozvoljenim sredstvima i kako ga u praksi primeniti na takav način da se pripadnik vojnodiplomatskog predstavništva ne proglasi za nepoželjnu osobu. Bečka konvencija o diplomatskim odnosima predviđa prava i imunitete za članove diplomatskih misija u pogledu obavljanja funkcionalnih dužnosti predviđenih tim aktom, ali i obavezu diplomatskog agenta da „poštuje zakone i propise države prijema i da se ne mešaju u njene unutrašnje stvari“¹¹.

Zbog prirode delokruga rada kojim se bave izaslanici odbrane, neophodno je da poznaju čitav sistem bezbednosti, uključujući i sistem zaštite i spasavanja države prijema, njegovo normativno uređenje, organizacijsku postavljenost, opremljenost, iskustvo u specifičnim vidovima zaštite i spasavanja i slično. Iako na prvi pogled deluje van nadležnosti, postavlja se pitanje na koji način će izaslanik, posebno u slučaju angažovanja u ulozi savetnika šefa diplomatsko-konzularnog predstavništva za pitanja bezbednosti, biti u prilici da argumentovano savetuje ukoliko ne poznaje navedena pitanja u potrebnom obimu. Naravno

⁹ Akreditacija u drugim ministarstvima, pored ministarstva spoljnih poslova, predviđena je članom 10 Bečke konvencije o diplomatskim odnosima.

¹⁰ Bečka konvencija o konzularnim odnosima, Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori i drugi sporazumi, br. 5/66, član 5.

¹¹ Bečka konvencija o konzularnim odnosima, Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori i drugi sporazumi, br. 5/66, član 41, stav 1.

da on nema obaveze samo prema zahtevu ambasadora, već to može da uradi i ako proceni da je to racionalno i na sopstvenu inicijativu. Imali smo primere tokom poplava u Srbiji 2014. godine, da su gotovo sve države regiona uputile svoje specijalizovane jedinice u pomoć. S obzirom da Srbija trenutno u regionu ima policijske atašee samo u Makedoniji i Sloveniji, ostale države imaju izaslanike odbrane koji po pravilu realizuju navedene vidove saradnje, uz neophodnu saradnju sa konzularnim odeljenjima diplomatsko-konzularnih predstavništava.

Budući da prati i izveštava o stanju bezbednosti u državi prijema, izaslanik odbrane će sasvim izvesno biti u prilici da izveštava i potencijalnim ili realnim krizama u državi prijema. Takvi izveštaji se izvesno mogu koristiti i kao rano upozorenje na moguću opasnost i po građane i materijalna dobra Republike Srbije i predstavljati polaznu osnovu za preduzimanje preventivnih mera.

Ovde je potrebno istaći još jedan segment mogućeg angažovanja odbrambene diplomatije u slučaju kriznih situacija. Reč je o proceni racionalnosti angažovanja i spremnosti države prijema da se angažuje u našoj državi. Izaslanik odbrane može biti u obavezi da proceni i diskretno se raspita o mogućnostima i političkoj volji države prijema da angažuje svoje snage u kriznim situacijama na teritoriji Srbije. Radi se o takozvanom sondiranju terena, koje u slučajevima različitih diplomatskih inicijativa ima gotovo rutinski značaj. Međutim, pošto je reč o hitnosti, koja je u prirodi svake krizne situacije, sondiranje terena se u tim slučajevima nužno realizuju sa kompetentnim i kredibilnim sagovornicima. [3]

Pri delovanju u navedenim situacijama posebnu pažnju treba obratiti na ograničenja koja su definisana akreditacijom pri Ministarstvu odbrane države prijema i ne treba se dovoditi u situaciju da se delovanjem stvore uslovi za kršenje odredbi pravnog poretka države prijema.

3.4. Pregovaranje sa predstavnicima sistema odbrane i bezbednosti države prijema

Pregovaranje sa predstavnicima sistema odbrane države prijema predstavlja jasnu funkciju, koja ipak ima više pojava oblika ispoljavanja. Prvi je svakako formalnopravi i ogleda se u ovlašćenjima za pregovaranje. Naime, samo predsednici država i vlada imaju pravo da bez posebnih ovlašćenja pregovaraju i potpisuju međunarodna akta. Ministri spoljnih poslova, odbrane i drugih resora predstavljaju takođe državne organe koji su ovlašćeni da potpisuju međunarodne sporazume, ali su dužni da prethodno obezbede saglasnost vlade. Ministar odbrane svoja ovlašćenja, u pojedinim slučajevima, može preneti na pomoćnika ministra ili državnog sekretara. [5] Uloga izaslanstva odbrane je, dakle, zastupanje i tumačenje stavova ministra odbrane u procesu usaglašavanja međunarodnih ugovora sa državom prijema, odnosno međunarodnoj organizaciji pri kojoj je misija akreditovana. Vojnodiplomatski predstavnici imaju ne manje značajnu ulogu u neformalnoj pripremi pregovaračkog procesa, koji se u diplomatskoj teoriji još naziva predpregovarački proces¹². Tada se vojnodiplomatski predstavnici na neformalan, diskretan, način angažuju u izučavanju stavova države prijema ili međunarodnih organizacija o sledećim načelnim pitanjima: saglasnosti o potrebi pregovaranja, proceduri pregovora, dnevnom redu i slično. [7]

Izaslanik odbrane može biti naznačen i kao kontakt osoba za realizaciju pregovaračkog procesa za potpisivanje različitih bilateralnih sporazuma sistema za zaštitu i spasavanje. On za takvo delovanje mora biti ovlašćen u pisanoj formi od strane nadležnog državnog organa Republike Srbije, u konkretnom slučaju ministra unutrašnjih poslova ili lica koje on ovlasti.

¹² Videti: Kovačević Ž. (2004): *Međunarodno pregovaranje* [International Negotiation], Diplomatska akademija, ISBN 8673633915, Beograd; Beridž Dž: *Ibid*, str.59-80; Mitić M: *Ibid*, str. 267-268 i 319-321; Sir Roberts Ivor (ed.) (2009): *Satow's Diplomatic Practice*, Oxford University Press, [ISBN 978-0-19-955927-5](https://doi.org/10.1017/9780199559275), Oxford, pp. 77-78.

Takva nadležnost se crpi iz činjeice da su izaslanici odbrane načelno zaduženi za saradnju sistema odbrane i bezbednosti, što posebno dolazi do izražaja ukoliko u državi prijema nema policijskog atašea. Tada se nadležnosti izaslanika odbrane definišu stavovima Ministarstva unutrašnjih poslova u čijoj se organizacijskoj strukturi nalazi. Postoji i druga opcija, a to je da se konzularni sektor ovlasti za pregovaranje sa sistemom zaštite i spasavanja države prijema. U oba slučaja, sva komunikacija se mora realizovati preko Ministarstva spoljnih poslova, u skladu sa Zakonom o spoljnim poslovima.[12]

3.5. Unapređenje prijateljskih odnosa i razvijanje saradnje u oblasti odbrane i bezbednosti

Unapređenje prijateljskih odnosa i razvijanje saradnje u oblasti odbrane i bezbednosti dobija na značaju u posthladnoratovskom periodu. Istovremeno, funkcija izveštavanja je, naravno, zadržala značajno mesto u delatnosti odbrambene diplomatije. Razvijanje saradnje i prijateljskih odnosa, kao jedan od osnovnih funkcija odbrambene diplomatije, predstavlja preduslov za realizaciju ostalih funkcija, a naročito obaveštavanja i zaštitu interesa.

U savremenim uslovima unapređenje prijateljskih odnosa i saradnje podrazumeva uglavnom sledeće aktivnosti: unapređenje saradnje u oblasti odbrane putem komunikacije između sistema odbrane na bilateralnom planu i sa odgovarajućim organima međunarodnih organizacija na multilateralnom planu; priprema i potpisivanje sporazuma o saradnji u oblasti odbrane, međunarodnih ugovora o vojnoj saradnji, razmeni klasifikovanih podataka i njihovoj zaštiti, školovanju i osposobljavanju i slično; potpisivanje planova bilateralne vojne saradnje, uzajamno školovanje i obuka; zajedničke vežbe i učešće u multinacionalnim operacijama; razmena iskustava; pomoć u reformi sistema odbrane i bezbednosti i drugo. [10]

Pored navedenih oblika razvijanja prijateljskih odnosa značajno je istaći da postoji velika verovatnoća angažovanja izaslanika odbrane i na saradnji u oblasti zaštite i spasavanja, obzirom da Republika Srbija nema razvijenu mrežu policijskih atašea, čija je to nadležnost.

4. ZAKLJUČAK

Sama priroda kriznih situacija, odnosno raznovrsnost opasnosti koja ih može izazvati, ukazuje na neophodnost angažovanja svih državnih organa, kako u zemlji ta ko i u inostranstvu. Istovremeno, mnoge pretnje imaju transnacionalni karakter i njihovi pojavi oblici, karakteristike i posledice mogu se u određenim situacijama uočiti ranije, pri čemu diplomatska služba ima poseban značaj, jer sredstva javnog informisanja nisu pouzdan izvor saznanja o prirodi krize za delovanje državnih organa na prevenciji.

Odbrambena diplomatija, kao specijalizovani segment opšte diplomatije zadužena za praćenje problematike odbrane i bezbednosti, nema primarnu nadležnost u oblasti zaštite i spasavanja, već je to u nadležnosti policijskog atašea. Međutim, s obzirom da Republika Srbija nema razvijenu mrežu policijskih atašea, izaslanici odbrane mogu biti u prilici da izvršavaju zadatke i iz nadležnosti sistema zaštite i spasavanja prema odluci šefa diplomatsko-konzularnog predstavništva. Inače, izaslanici odbrane imaju obavezu poznavanja i praćenja čitavog sistema odbrane i bezbednosti, kao i bezbednosne situacije u državi prijema. U tom kontekstu se njihovo angažovanje na navedenim poslovima može smatrati racionalnim i u skladu sa našim interesima. Za angažovanje izaslanika odbrane na navedenim poslovima nužno je dobiti saglasnost i države prijema, jer se izaslanik akredituje za saradnju sa Ministarstvom odbrane, a sistem za zaštitu i spasavanje je najčešće organizacijski situiran van sistema odbrane.

Istovremeno, izveštaji izaslanika odbrane o bezbednosnoj situaciji u državi prijema mogu biti pouzdan osnov za delovanje državnih organa Republike Srbije na prevenciji kriza.

Značajno je navesti da izaslanik odbrane ima ulogu savetnika šefa diplomatsko-konzularnog predstavništva za pitanja odbrane i bezbednosti, te se on po prirodi posla mora angažovati na praćenju čitavog sistema bezbednosti države prijema. To nas dovodi do zaključka da pripadnici sistema za zaštitu i spasavanje mogu da računaju na mrežu odbrambene diplomatije u realizaciji zadataka u inostranstvu iz njihove nadležnosti i kada u državi prijema nemaju akreditovanog policijskog atašea. Za takvo angažovanje postoji predviđena procedura u pozitivnoj zakonskoj regulativi Republike Srbije, kao i u međunarodnom, odnosno diplomatskom pravu.

LITERATURA

- [1] Beridž Dž. (2008): *Diplomatija, teorija i praksa*, IP Filip Višnjić i Akademija za diplomatiju i bezbednost, ISBN 978-86-7363-595-8, Beograd.
- [2] Blagojević V. (2016): Funkcije odbrambene diplomatije u međunarodnom pravu, *Godišnjak Fakulteta bezbednosti 2015*, Fakultet bezbednosti, ISSN 1821-150X, УДК 341.7, ИД 512620725, Beograd, str. 25-37.
- [3] Mitić M. (2013): *Diplomatija, delatnost, organizacija, veština i profesija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, ISBN 978-8617074805, Beograd.
- [4] Ogorec M. (2005): *Vojno-diplomatska praksa*, Golden marketing, ISBN 953-212-228-1, Zagreb.
- [5] Popović S, Petrović M. i Prica M. (2011): *Upravno pravo opšti deo*, Sven, ISBN 978-86-7746-313-7, Niš.
- [6] Roberts I. (2009): *Satow's Diplomatic Practice*, Oxford University Press, ISBN 978-0-19-955927-5, London.
- [7] Zečević M. (1990): *Vojna diplomatija*, Vojnoizdavački i novinski centar, UDK 328.8:355 497.1, Beograd.
- [8] Vasić D. (2010): *Preventivna diplomatija – teorijski koncept, normativni okviri i političke kontroverze*, Službeni glasnik, ISBN 978-86-519-0595-0, Beograd.
- [9] Vagts A. (1967): *The Military Attaché*, Princeton University Press, ISBN 9780691069081, New York.
- [10] Karagaća M. (2007): *Odbrambena diplomatija*, Antologija tekstova Škole reforme sektora bezbednosti, ISAC Fond, Beograd, str. 195.
- [11] Gocevski T: *Ibid*, str. 408.
- [12] *Zakon o spoljnim poslovima*, Službeni glasnik RS, br. 116/2007, 126/2007 i 41/2009, članovi 2-5.